

Ο δρόμος ήταν άδειος. Ψιλόβρεχε, όπως συμβαίνει συχνά στα μέρη μας, και το σούρουπο γυρνούσε σε σκοτάδι – δεν θα μπορούσε λοιπόν να πει κανείς ότι υπήρχε καλή ορατότητα. Ίσως γι' αυτό να τον είδα πολύ αργά, ίσως πάλι επειδή ήμουν βυθισμένη σε σκέψεις. Είμαι συχνά βυθισμένη σε σκέψεις. Όχι πως βγαίνει τίποτα μ' αυτό.

Ήμουν καθ' οδόν για το σπίτι. Είχα κάνει ψώνια στην πόλη και είχα συναντήσει τη Ρενάτε, που είχε έρθει για ένα απόγευμα στο Λ. Είχαμε πει ένα ποτηράκι, αλλά πραγματικά μόνο ένα – το πολύ δύο. Ήξερα άλλωστε ότι είχα να οδηγήσω, κι ο Ερνστ μυρίζει πάντα την αναπνοή μου. Καμιά φορά τέλος πάντων, όταν του έρχεται η διάθεση, για κάποιο λόγο που δεν έχει αναγκαστικά σχέση με μένα. Τότε βγαίνει να με προϋπαντήσει μπροστά στο σπίτι, για

να μου κουβαλήσει τις σακούλες ή με κάποιιο άλλο πρόσχημα. Αγγίζει ίσα-ίσα το μάγουλό μου για ένα φιλί, παίρνοντας βαθιά ανάσα. Δεν ξέρει ότι από καιρό το έχω καταλάβει διότι προσέχει πολύ να μη δειχτεί όσα ξέρει. Δεν μου κάνει λοιπόν αμέσως παρατήρηση. Περιμένει την κατάλληλη στιγμή, που καμιά φορά είναι μετά από ένα λεπτό – τόσο όσο χρειάζομαι για να βρω μια πρόφαση και να μπω μέσα. Ή και χωρίς πρόφαση όταν είμαστε μόνοι.

Δεν είχα πει λοιπόν πολύ. Ίσως ένα-δυο σέρι. Για όσους πίνουν κρασί, στο ζαχαροπλαστείο Χίρμερ υπάρχει μόνο ένα μόζελ, που βρίσκεται στον κατάλογο μόνο και μόνο επειδή ο γερο-Χίρμερ, όταν άνοιξε την επιχείρηση πριν από ενενήντα χρόνια, τρελαινόταν για το μόζελ, όπως και πολύς κόσμος τότε. Το κρασί είναι δυνατό και πολύ γλυκό για την εποχή μας – αν και γλυκό δεν είναι η σωστή λέξη, υπάρχει κάτι πολύ σωματικό στο κρασί αυτό, είναι πολύ βαρύ για οτιδήποτε άλλο εκτός από πηχτή. Και πηχτή δεν τρώει κανείς πια ούτε του Χίρμερ. Η Ρενάτε κι εγώ πίνουμε εκεί σέρι. Τραβιέται σχετικά καλά, και συγκριτικά δεν είναι τόσο ακριβό όσο το καμπάρι ή άλλα ευπρεπή ποτά. Δεν μπορούμε να πούμε σναπς, είμαστε άλλωστε στο Λ., κι εγώ θα συνεχίσω να είμαι. Εδώ μια κυρία παίρνει σέρι όταν θέλει να κατεβάσει ένα ποτηράκι δημόσια, χωρίς αφορμή και μεγάλη παρέα.

Την πρωτοείδα στο δωμάτιο αναμονής του γιατρού Λέμκουλ. Ο παππούς του είχε ένα μεγάλο υπο-

στατικό έξω από την πόλη, ο πατέρας του ήταν μετά τον πόλεμο ο πρώτος προσωρινός δήμαρχος και αυτός ο ίδιος ως νευρολόγος έχει πολύ καλό όνομα. Είχα πάει εκεί επειδή τα νεύρα μου δεν ήταν καλά ή, για την ακρίβεια, επειδή ο Ερνστ και η Ίρμι το πρόσεξαν. Έβγαινα να αγοράσω φωμί και απορρυπαντικό και γύριζα με τσιγάρα, που ο Ερνστ είχε πάψει να καπνίζει εδώ και δέκα χρόνια. Ξεχνούσα τα γενέθλια των βαφτιστηριών μου και ξερίζωνα στον κήπο τους κατιφέδες, που είχα η ίδια φυτέψει, γιατί περνούσα τα βλαστάρια για ζιζάνια. Δυο φορές μού συνέβη αυτό που είναι ο εφιάλτης κάθε νοικοκυράς. Ξέχασα αναμμένο το μάτι με μια κατσαρόλα επάνω. Στο μεταξύ έχουν βγει ηλεκτρικές κουζίνες που σβήνουν μόνες τους προτού καεί η κατσαρόλα και γίνει η καταστροφή. Αλλά εμείς έχουμε ένα παλιό μοντέλο γιατί η Ίρμι βολεύεται καλύτερα μ' αυτό. Αυτή άλλωστε έχει τα μυαλά της στο κεφάλι της.

Οι δυο τους αποφάσισαν ότι κάτι δεν πάει καλά μ' εμένα. Και είχαν δίκιο. Το ότι κοιμόμουν άσχημα τις νύχτες και νωρίς το βράδυ σκουντουφλούσα στον καναπέ, δεν ήταν καινούργιο. Θα μπορούσα μάλιστα να αποκαλύψω στον Ερνστ ότι πάντοτε έτσι ήταν τα πράγματα. Εκείνος δεν ήξερε ότι συχνά ξυπνούσα κατά τις δυόμισι και μετά έμενα ξύπνια ώς το πρωί, παρακολουθώντας πεισματικά την πορεία των δεικτών στο ξυπνητήρι της κρεβατοκάμαράς μας. Οι δείκτες έφεγγαν στο σκοτάδι. Το ξυπνητήρι είναι δώ-

ρο της Ίρμι για το ταξίδι του γάμου μας. Τότε ήταν σούπερ μοντέρνο, και η κατασκευή ακόμη ήταν καλή. Το ξυπνητήρι θα ζήσει σίγουρα περισσότερο από εμάς όλους. Αλλά το πρόβλημα με τα νεύρα μου ήταν γι' αυτούς καινούργιο. Και οι δυο με διαβεβαίωναν ότι ανησυχούσαν για μένα, την Ίρμι μάλιστα την πίστευα. Πότε-πότε οι κουβέντες τους κόβονταν απότομα μόλις έμπαινα στο καθιστικό, ή η Ίρμι χαμήλωνε τη φωνή όταν συζητούσε με τον Ερνστ στο δωμάτιό της. Τελικά βγήκε ομόφωνα η απόφαση ότι έβαζα τον εαυτό μου σε κίνδυνο. Την Ντανιέλα δεν μπορούσαν να τη συμπεριλάβουν, ήταν ήδη αρκετά ανεξάρτητη για την ηλικία της και δεν πολυσυζητούσε, εκτός κι αν ήθελε να εξασφαλίσει μια διανυκτέρευση σε καμιά φιλενάδα της.

Μου έκλεισαν λοιπόν ένα ραντεβού στον γιατρό Λέμκουλ και πήγα – χωρίς καν αντίρρηση. Κατά βάθος όλα μου ήταν αδιάφορα, και το ότι κάποιος θα ασχολιόταν μ' εμένα ήταν ευχάριστη σκέψη. Στο δωμάτιο αναμονής καθόταν μια γυναίκα περίπου στην ηλικία μου, ντυμένη λίγο κραυγαλέα, με ακριβά κοσμήματα στους καρπούς κι αυτό το ελαφρά ηλιοκαμένο δέρμα που δημιουργεί η τακτική περιποίηση και το σολάριουμ. Δεν την είχα ξαναδεί, κάτι που για μια πόλη σαν το Λ. είναι σχεδόν έκπληξη. Μια γυναίκα σαν αυτήν τη συναντά κανείς αργά ή γρήγορα στο θέατρο, σε καμιά εσπερίδα ή σε καμιά από τις βραδιές των συλλόγων του Ερνστ. Ξεφύλλιζε περιοδικά και

κοίταζε ενδιαμέσα το ρολόι της ξεφυσώντας με τέτοια έμφαση που θα ήταν σχεδόν αγένεια να μην αντιδράσει κανείς. Ανταλλάξαμε ένα βλέμμα και με ρώτησε με βαθιά, πολύ ευχάριστη φωνή αν πάντα περίμενε κανείς τόσο πολύ εκεί. Είπα ότι κι εγώ ερχόμουν για πρώτη φορά, κι έτσι πιάσαμε κουβέντα. Παρόλο που δεν ήξερε κανέναν στην πόλη, δεν έδινε την εντύπωση της μοναχικής. Ούτε και φαινόταν ταλαιπωρημένη, ήταν μάλλον γεμάτη ενέργεια. Όταν επιτέλους μπήκε στο δωμάτιο η βοηθός του γιατρού για να δικαιολογήσει τον δρ Λέμκουλ –τον είχαν καλέσει για ένα επείγον περιστατικό και δυστυχώς δεν θα ερχόταν εκείνη την ημέρα στο ιατρείο–, μάζεψε απότομα τα πράγματά της, έριξε μια εκπληκτικά ελαφριά, ανοιχτόχρωμη καλοκαιρινή καμπαρντίνα στο μπράτσο της και με προσκάλεσε για καφέ. Το απόγευμα είχε πάει χαμένο, είπε, κι έτσι μπορούσαμε τουλάχιστον να βγάλουμε κάτι από αυτό. Κι αυτό κάναμε. Όταν γύρισα στο σπίτι μετά το βραδινό φαγητό, η Ίρμι και ο Ερνστ με κοίταξαν με μεγάλη έκπληξη. Προφανώς αναρωτιόνταν αν ο δρ Λέμκουλ για την έναρξη της θεραπείας είχε συνταγογραφήσει καθαρό αλκοόλ. Δεν ήταν όμως ο δρ Λέμκουλ αλλά η φίλη μου η Ρενάτε. Και δεν ήταν καθαρό αλκοόλ αλλά ένα εξαιρετικό κόκκινο κρασί. Τουλάχιστον έκανε καλό στο κυκλοφορικό. Ακολούθησαν φυσικά και άλλα ραντεβού. Ο δρ Λέμκουλ μού άρεσε με την πρώτη. Ένας νευρώδης άντρας που του φαινόταν ότι έπαιζε τένις. Έβγαине

από μέσα του μια αυτοσυγκράτηση που με εντυπωσίασε. Του διηγήθηκα αμέσως για μένα περισσότερα από όσα θα μάθαιναν ποτέ η Ίρμι και ο Ερνστ. Άκουγε υπομονετικά και χωρίς αντίδραση, αλλά με τρόπο που με έκανε να αισθάνομαι ότι με καταλάβαιναν. Μου έκανε μερικά τεστ –το κτύπημα στο γόνατο, το γαργάλημα στις πατούσες και τα λοιπά– προσεκτικά αλλά ανόρεχτα, σαν να ήταν πεισμένος, όπως κι εγώ άλλωστε, ότι δεν θα έβρισκε τίποτα. Με ρώτησε για το ποτό –μάλλον ο Ερνστ τον είχε βάλει σ’ αυτό το ίχνος– και τον διέφευσα με την ίδια αταραξία που είχα εδώ και καιρό όταν έλεγα ψέματα. Πολύ αργότερα του είπα την αλήθεια. Αρχικά με ευχαρίστησε η κίνηση του κεφαλιού του και η αμηχανία του, που δεν ήταν χωρίς συμπόνια. Σίγουρα έχει καταλάβει το ταλέντο μου να εμφανίζομαι, ανάλογα με τις ανάγκες μου και την κατάσταση, υγιής ή άρρωστη, ζωντανή ή ασθενική, εριστική ή τρυφερή. Ταυτόχρονα αντιλαμβανόταν ότι δεν ήθελα να παίξω απέναντί του κάποιο ρόλο. Δεν ήθελα να χάσω την προσοχή του, κι αυτό απαιτούσε εντιμότητα – μέχρι έναν ορισμένο βαθμό.

Μου έδωσε λοιπόν χάπια. Δεν το έκανε με ευχαρίστηση, όπως μου είπε, αλλά αφού δεν ήθελα να πάω σε ένα συνάδελφό του που έκανε ψυχοθεραπεία –το γιατί μού ήταν ξεκάθαρο– του φαινόταν ότι αυτό ήταν το μόνο που μπορούσε να κάνει για να με βοηθήσει προσωρινά. Την πρώτη δόση την πήρα στο ιατρείο, και θυμάμαι ακόμη την αίσθηση περιχαράκωσης που

είχα όταν γύρισα σπίτι. Ήμουν πιο προσεκτική απ' ό,τι συνήθως. Άδειασα τα σταχτοδοχεία, είπα στην Ντανιέλα καληνύχτα στο δωμάτιό της, έβαλα το κλειδί του αυτοκινήτου ακριβώς στη θέση που είχε από πάντα ορίσει ο Ερνστ. Ταυτόχρονα διασκέδαζα. Έβλεπα τον εαυτό μου και με παίνευα, όπως παinueύαμε το σκύλο όταν έφερνε τη γαβάθα του με τη μουσούδα. Η αταραξία μου με ξένιζε κι εμένα, και όταν ο Ερνστ με ρώτησε πώς αισθανόμουν είπα: Όπως το αυτοκίνητό μας μετά το σέρβις. Τελικά η επίσκεψη στο γιατρό είχε το αποτέλεσμα που ήθελε: λειτουργούσα πάλι. Έστω και μόνο για το πρώτο βράδυ.

Διότι δεν αγόρασα ποτέ τα φάρμακα. Αποφάσισα να συνέλθω, και τα κατάφερα αρκετά καλά. Ήθελα να συνεχίσω με τον δρα Λέμκουλ, αλλά ήθελα να τα βγάλω πέρα με την καθημερινότητα χωρίς ταμπέλα ποιοτικού ελέγχου. Υπήρχαν παλιότερα εποχές όπου έβγαζα πέρα όλο το πηγαινέλα – το παιδί στο νηπιαγωγείο και στο σχολείο, δύο γεύματα την ημέρα σε σταθερές ώρες, ψώνια και κηπουρική, οργάνωση παιδικών γενεθλίων και εμφάνιση στις βραδιές του συλλόγου, διακοπές, λογιστικά και οικονομικά, ραντεβού σε κομμωτήρια και σχολές σκύλων, Πάσχα, Χριστούγεννα και ούτω καθεξής. Έβγαζα λοιπόν πέρα όλο το πηγαινέλα σαν να μην ήταν άξιο λόγου. Και δεν ήταν.

Δεν ξέρω πότε έχασα τον έλεγχο. Τη σιγουριά, τη δύναμη, τη δίχως ερωτήματα συγκέντρωση σ' αυτό

που λέμε καθημερινότητα. Με βλέπω ακόμη να κάθονται στον καναπέ, με τον Ερνστ, την Ίρμι, στη μεγάλη κουνιστή πολυθρόνα που έπρεπε να είχαμε στείλει στον ταπετσιέρη. Τρώγαμε κράκερ και αλατισμένους ξηρούς καρπούς, πίναμε μπίρα ή κρασί και πιο αργά το βράδυ σναψς. Βλέπω όλα τα αστέρια της τηλεόρασης, τον Πέτερ Φράνκενφελντ και τον Ντήτερ Τόμας Χεκ, τον Χανς Ρόζενταλ και τον Χανς Γιόαχιμ Κούλενκαμπφ, τόσο καθαρά μπροστά μου σαν να ήταν συγγενείς μου. Το μασημένο ρ του Κάρρελ, το πλατύ χαμόγελο του Κούλενκαμπφ. Όταν είχε μπαλέτο στην τηλεόραση ο Ερνστ έλεγε κατηγορηματικά: Αλλά και τα δικά μας κορίτσια δεν είναι άσχημα! Και η Ίρμι ή εγώ τον επιδοκιμάζαμε. Κοιτάζαμε τα μυώδη πόδια που εκτελούσαν τις αναπηδήσεις τους πάνω-κάτω, δεξιά κι αριστερά και καμιά φορά κρυφοκοίταζα τα μπατζάκια μου –τότε φορούσαμε καπαρντινέ πανταλόνια σε σκούρα χρώματα, καφέ ή μπλε, με πολύ στενό κόψιμο– και σκεφτόμουν κάποια δίαιτα. Η Ίρμι κι εγώ δοκιμάζαμε τα πάντα, για χάρη και του Ερνστ που έκανε πως αγωνίζεται να ρίξει το προκοίλι του. Αλλά ό,τι και να μαγειρεύαμε για βράδυ –λαχανικά στον ατμό, άπαχο ψάρι ή φιλέτο με πράσινη σαλάτα– δεν άλλαζε τίποτα. Ο Ερνστ το απέδιδε στο μεταβολισμό του, αλλά τελικά ξέραμε και οι τρεις ότι οι βραδινές μπίρες και τα σναψς, οι ξηροί καρποί και τα τσιπς, τα αλμυρά μπισκοτάκια και τα καναπεδάκια με διπλό ζα-

μπόν έκαναν τη δουλειά τους. Και στην Ίρμι άρεσε αυτό. Παιδιά, τι καλά που είναι! έλεγε ολοένα, έπινε άλλο ένα κρασάκι, τσιμπούσε ένα φιστικάκι και μας κοίταζε βαθιά ευχαριστημένη. Το στομάχι του Έρנסτ δεν την ενοχλούσε –ήταν γεροδεμένος άντρας– και τη δική μου την περιφέρεια την απέδιδε στη γέννα. Η Ντανιέλα ήταν βαρύ παιδί, έλεγε κάθε τόσο. Ξέραμε όμως και οι δύο ότι αυτό ήταν ψέμα. Η Ντανιέλα ήταν ένα πουπουλένιο πλάσμα, ελαφριά όσο μια πεταλούδα, με κοκκινόξανθο χνούδι στο κεφάλι, σχεδόν διαπεραστικά μάτια, περισσότερο τρυφερό λεπιδόπτερο παρά μωρό.

Δεν είχε τίποτα από μας. Νιώθω ακόμη τον τρόπο μου όταν την είδα για πρώτη φορά. Μου ήταν τελείως ξένη και δίστασα λίγο, αλλά στο τέλος ρώτησα την αδελφή αν ήταν δυνατό να έγινε μπέρδεμα. Με κοίταξε ξαφνιασμένη και είχε πάρει φόρα για ένα λογύδριο περί μητρικής αγάπης, όταν μπήκε στο δωμάτιο η προϊσταμένη. Τι είναι αυτά που σκέφτεστε, κυρία Σαρτόρις! Είστε η μόνη που γέννησε σήμερα το πρωί, με πληροφόρησε νευριασμένα και με ύφος που δεν σήκωνε αντιρρήσεις, κι εκτός αυτού τα μωρά φοράνε ένα βραχιολάκι στο πόδι, να, το βλέπετε, και έχει πάνω τα πάντα, ώρα γέννησης και βάρος, ύψος και θερμοκρασία και τον αρχίατρο υπηρεσίας, δεν υπάρχει περίπτωση μπερδέματος. Να χαίρεστε το μικρό σας κοριτσάκι, είναι σίγουρα το πιο όμορφο, που εδώ και χρόνια... Και τα λοιπά. Ήμουν πολύ

εξαντλημένη για να αντιμιλήσω, ήθελα άλλωστε να κλείσω ειρήνη με αυτό το παράξενο πλάσμα που ήταν ξαπλωμένο δίπλα στο κρεβάτι μου σε ένα καροτσάκι. Όμως, απ' όσο ήξερα, τα μαλλιά του Ερνστ ήταν σκούρα καστανά και οι δικές μου πυκνές μπούκλες ήταν, όπως και τα μαλλιά της Ίρμι, μάλλον σκούρες ξανθές, και αυτή η κόρη, η πρώτη και τελευταία, είχε σίγουρα κόκκινο χνούδι, ήταν λεπτεπίλεπτη μέχρι αφανισμού ενώ εμείς οι άλλοι ήμασταν μάλλον μεγαλόσωμοι. Αργότερα ήρθε και ένας κληρικός, είπε φιλικά επαινετικά λόγια για μένα και το παιδί, μετά ήρθαν ο Ερνστ και η Ίρμι με γαρύφαλλα και γυναικεία περιοδικά, μετά ήρθαν οι δουλειές μέρα-νύχτα, τίλιο και νανούρισμα, οι μάταιες προσπάθειες να θηλάσω και η ακούραστη παρεμβολή της Ίρμι. Πριν από μερικά χρόνια σε έναν καυγά ο Ερνστ μου είπε ότι τον πήρα μόνο εξαιτίας της Ίρμι. Δεν του είπα την αλήθεια, ούτε τότε ούτε ποτέ, αλλά ο ισχυρισμός του δεν είναι τελείως αβάσιμος. Όταν αρραβωνιαστήκαμε η Ίρμι ήταν λίγο πάνω από τα πενήντα, και πολύ απλά με έριξε. Ήταν χήρα του πολέμου, ο μοναδικός γιος της είχε χάσει στο μέτωπο το ένα του πόδι, η σύνταξή της δεν ήταν καν άξια λόγου – αλλά πάντα έδειχνε σαν να είχε κερδίσει τον πρώτο αριθμό του λαχείου και περίμενε απλώς με ποιους θα μοιραστεί τα κέρδη. Όταν με είδε για πρώτη φορά –ήταν ένα θλιβερό απόγευμα Κυριακής του Απρίλη, πνιγηρά ήπιο, όπως συχνά στα μέρη μας– με αγχάλιασε αμέ-

σως και μας πήγε για καφέ στο καλό δωμάτιο, σαν να ήμουν η κόρη μιας βασίλισσας. Ο Ερνστ μου είχε πει ότι είσαι ωραία, είπε, καθώς έκοβε το κέικ, αλλά ότι είσαι πανέμορφη, αυτό δεν μου το είχε πει.

Την απόφαση δεν την πήρα εκείνο το απόγευμα. Είχα πάει μάλλον από πλήξη. Ο καιρός που πέρασα στο σανατόριο με είχε στραγγίσει, ήθελα γύρω μου ζωή και ανθρώπους, και έκανα οτιδήποτε γι' αυτό. Βρήκα μάλλον κωμική την ιδέα ότι ο πρόεδρος του συλλόγου, ο Ερνστ, ήθελε να με γνωρίσει στη μητέρα του, αλλά εκείνη την εποχή δεν υπήρχαν πολλές ευκαιρίες για διασκέδαση και ένα απόγευμα με κέικ και κουτσομπολιό ήταν οπωσδήποτε πιο διασκεδαστικό από το να κάθομαι με τους γονείς μου. Με ένα μπουκάλι κρασί του Ρήνου παίξαμε χαρτιά ως αργά το βράδυ. Είχα μήνες να γελάσω τόσο. Της Ίρμι σχεδόν της άρεσε να χάνει. Στοίβαζε τα κέρματα στη μεριά μου και έλεγε, αυτά είναι για τα νυφιάτικα παπούτσια, χωρίς να κοιτάζει καθόλου τον Ερνστ, κι αυτό μου άρεσε πολύ. Όταν γυρίζαμε σπίτι, με τα πόδια—τότε ήταν αυτονόητο ότι ο άντρας θα γύριζε σπίτι την κοπέλα του, έστω και στην άλλη άκρη της πόλης—μιλούσα στον Ερνστ με ενθουσιασμό για τη μητέρα του ενώ εκείνος ήταν μάλλον σιωπηλός. Ίσως το είχε ζήσει πολλές φορές, αυτός ο μάλλον αδέξιος νέος, ανάπηρος ήδη δέκα χρόνια, να τον υποσκελιίζει η μητέρα του όταν επρόκειτο για διασκέδαση και κέφι.